

فراوانی و فلسفه هنر دینی

نادیا مفتونی

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران
دانشکده الهیات و معارف اسلامی

سروش

تهران ۱۳۹۳

شماره ترتیب انتشار: ۱۶۲۴

مفتونی، نادیا، ۱۳۴۴ -
 فارابی و فلسفه هنر دینی / نویسنده نادیا، مفتونی؛ تهران: صدا و
 سیمای جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش، ۱۳۹۳.
 ISBN: 978-964-12-0699-6
 ص. ۲۹۴
 فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
 ۱. فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰-۳۳۹ ق. - - نقد و تفسیر. ۲.
 هنر و دین. ۳. اسلام و هنر. ۴. هنر - - فلسفه. ۵. صدا و سیمای
 جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش.
 ۱۸۹/۱ BBR ۳۲۷ / م ۷۲
 ۱۳۹۳ شماره کتاب‌شناسی ملی
 ۳۴۵۷۸۷۸

انتشارات صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

تهران، خیابان استاد شهید مطهری، تقاطع خیابان ...، ساختمان سروش
<http://www.soroushpublishingco.ir> مرکز پخش: ۸-۶۳-۸۸۳۴۵۰

عنوان: فارابی و فلسفه هنر دینی

نویسنده: دکتر نادیا مفتونی

ویراستار: مریم عابدی

صفحه آرا: سمیرا توکلی‌نیا / طراح جلد: سیدایمان نوری نجفی

چاپ اول: ۱۳۹۳ قیمت: ۱۳۵,۰۰۰ ریال

این کتاب در پانصد نسخه در چاپخانه انتشارات سروش لیتوگرافی، چاپ و صحافی شد

همه حقوق محفوظ است. / شابک: ۶-۶۹۹-۱۲-۹۶۴-۹۷۸

فهرست

۱۳	 سپاسگزاری
۱۵	 سخن آغازین
۲۵	 نگاره اول / زیبایی
۲۷	 مقدمه
۲۸	 فارابی
۳۰	 تأثیرات فارابی
۳۰	 ابن سینا
۳۱	 غزالی
۳۲	 سهروردی
۳۳	 نسبت میان زیبایی و خوبی نزد حکما
۳۶	 حاصل سخن
۳۷	 نگاره دوم / جست‌وجو از ماهیت هنر و ارتباط آن با دین
۳۹	 مقدمه
۴۰	 تعریف هنرهای خاص
۴۰	 تعریف شعر

۴۱	انواع نغمه‌ها، الحان و ترنم‌ها: لذت‌بخش، خیال‌انگیز، انفعالی
۴۱	اهداف موسیقی: استراحت، بیان احساس، تخیل، فهم معانی
۴۲	انواع هنرهای تجسمی
۴۲	تعریف هنر به‌طور کلی
۴۳	مؤلفه‌های اصلی هنر
۴۳	تحقیق در مفاهیم اساسی هنر
۸۱	خلاقیت
۸۲	اتب و رگانه خلاقیت
۸۵	خلاقیت در سدر
۸۵	مفهوم خلاقیت هنری: نظریه خیال اشراقی
۸۵	خلاقیت در رسالت و شیخ اشراق
۸۶	خلاقیت در معنای وجود بخشیدن
۸۷	این خلاقیت‌ها منسوب به خیال
۸۸	مروری بر تعاریف هنر
۸۸	بازنمایی
۸۹	فرانمایی
۸۹	شکل‌گرایی
۹۰	نظریه نهادی
۹۰	تعریف‌ناپذیری هنر
۹۱	ابداع و خلاقیت
۹۱	مقایسه تعریف فارابی از هنر با دیگر تعاریف
۹۳	فارابی و تعاریف سنتی هنر
۹۴	ارتباط خیال و قوه ناطقه

۹۴	ارتباط دین و هنر
۹۸	مفهوم‌سازی هنر دینی در فلسفه فارابی به دو طریق
۹۸	رابطه هنر و فلسفه
۱۰۱	نگاره سوم / ابعاد وجودشناختی هنر
۱۰۳	مقدمه
۱۰۵	دیدگاه فارابی
۱۰۶	دیدگاه ابن سینا
۱۰۷	اثبات قوای متعدد برای نفس
۱۰۸	استدلال فلسفی
۱۱۰	دیدگاه سهروردی
۱۱۱	استدلال‌های شیخ اشراق در مورد تعدد قوای ادراکی باطنی
۱۱۳	تبیین روی‌آورد شیخ اشراق در مسئله تعدد قوای ادراکی
۱۱۳	دو اعتراض به شیخ اشراق و پاسخ‌های او
۱۱۴	ملاحظه تطبیقی
۱۱۵	ملاحظه تکمیلی: نقد دیدگاه امام فخر رازی
۱۱۶	دو گونه مسئله در المباحثات
۱۱۷	عالم مثال در مقام توجیه و تبیین
۱۱۷	استدلال شیخ اشراق بر اساس مشاهدات
۱۱۷	استدلال عقلی بر مَثُل معلقه
۱۱۹	دیدگاه‌های متعارض درباره عالم مثال
۱۲۳	خیال و مثال، تبیین‌های جانشین‌پذیر
۱۲۳	تبیین‌های معرفت‌شناختی
۱۲۵	شیخ اشراق و باور دو گونه خیال

۱۲۶	تبیین وحی و تمثیل معقولات
۱۲۷	تبیین رؤیاها و مکاشفات و مانند آن
۱۲۸	تمثیل فی نفسه و تمثیل برای من
۱۲۹	نگاره چهارم / کارکردهای سیاسی، اجتماعی و اخلاقی هنر در فلسفه فارابی
۱۳۱	مقدمه
۱۳۲	هنر و حکمت نظری
۱۳۲	نقش هنر در شناختی هنر
۱۳۳	مدرسه هنر و دانش
۱۳۳	پیشینه مسئله هنر و ارسطو
۱۳۴	دیدگاه فارابی
۱۳۶	هنر و حکمت عملی
۱۳۶	کارکرد جامعه‌شناختی هنر
۱۳۹	کارکرد معرفت‌شناختی موسیقی و شعر
۱۴۰	هنر برای سعادت
۱۴۱	کارکرد اخلاقی - روان‌شناختی هنر
۱۴۲	افعال انسان تابع تخیلات اوست
۱۴۲	مولوی و پیروی از تخیل
۱۴۳	تبیین پیروی از تخیل
۱۴۴	نسبت دین و فلسفه
۱۴۴	اهمیت خیال از دو جهت
۱۴۵	عقل فعال یا فرشته وحی
۱۴۶	تبیین رابطه قوه متخیله و نبوت
۱۴۷	تأثیر فارابی بر ابن‌سینا

۱۴۹	مقایسه نظریه فارابی و ابن سینا
۱۵۳	جایگاه سیاسی - اجتماعی هنر
۱۵۳	سیاست مدنی شاخه‌ای از فلسفه مدنی فارابی
۱۶۲	بازگشت به چیستی هنر دینی
۱۶۴	هنر و محاکات
۱۶۴	هنر دینی و محاکات معقولات
۱۶۵	هنر آرمانی و هنر واقعی
۱۶۶	هنر دینی و هنر دنیوی
۱۶۷	جایگاه هنر در دیدگاه افلاطون
۱۶۹	فارابی در دیدگاه موری و وامدار افلاطون و ارسطو نیست
۱۷۱	نگاره پنجم / مطالعه موزون هنر دینی
۱۷۳	مقدمه
۱۷۴	دراموسوفی مار: زنگی نمونه محاکات متعالی و احساس
۱۷۵	خلاصه متن
۱۷۶	اشارات اخلاقی، فلسفی و عرفانی
۲۰۵	نگاره ششم / ترازوهای نقد
۲۰۷	صور خیال در ترازوی راست و دروغ
۲۰۷	پیشینه بحث: ارسطو
۲۰۸	فارابی و صدق و کذب خیال
۲۱۰	صور خیال در ترازوی زیبایی و زشتی
۲۱۱	پیشینه بحث: سقراط، افلاطون و ارسطو
۲۱۲	فارابی و تعریف زیبایی
۲۱۳	نسبت زیبایی فارابی و زیباشناسی

۲۱۴	رابطه زیبایی، حسن و عشق
۲۲۹	حاصل سخن
۲۳۰	خیال در ترازوی خوب و بد
۲۳۰	خوب و بد نزد متکلمان
۲۳۱	رابطه زیبایی و خوبی نزد فارابی و متکلمان
۲۳۲	خوب و بد نزد فارابی و رابطه آن با زیبا و زشت
۲۳۴	داور کیست؟
۲۳۶	یک نفس
۲۳۸	تحلیل روش وردی در هنر
۲۳۹	دیدگاه‌های عمده در مسئله اخلاق هنر
۲۴۰	فارابی، نقد اخلاق زیبایی
۲۴۲	تطبیق فارابی و تولستو در مسئله اخلاق هنر
۲۵۱	نگاره هفتم / ساختار حکومتی مدینه فاضله
۲۵۳	مقدمه
۲۵۴	ولایت فقیه در سیاست مدنی فارابی
۲۶۲	گزارش تمثیل‌ها
۲۶۵	تبیین روش تمثیل و محاکات فارابی در این مسئله
۲۶۹	حاصل سخن
۲۷۱	منابع
۲۸۵	نمایه

سپاسگزاران

امروز که این کتاب را به انتشارات سروش تحویل می‌دهم، نام ریانی ناشر را به فال نیک می‌گیرم. همین نام را در استجسهای دربارهٔ تأسیس رشتهٔ فلسفهٔ هنر اسلامی داشته باشیم؛ آنچه ده سالی است که در ذهن من مرا به بازی گرفته است. سپاس خالصانهٔ خود را به مدیر دانشمند گروه فلسفه و حکمت اسلامی، استاد احد فرامرز قراملکی تقدیم می‌کنم که پس از آنکه پیگیری این امر به‌سختی برای من آورندهٔ ثمره، انگیزهٔ دوباره آفریدند.

از جناب آقای علی رضائی معاون سرپرست فرهنگی انتشارات سروش که انگیزهٔ تحریر این نگاره را فراهم آوردند و مجموعهٔ همکاران ساز به‌ویژه جناب آقای سلیمانی و سرکار خانم زحمتکش بسیار سپاسگزارم. و آخرُ دَعْوِینَا اِنْ الْحَمْدُ لِلّٰهِ

نادیا مفتونی

دانشکدهٔ الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران